

10 mei 1940 Zuid-Limburg Brigades in verdrinking

Deel 70 uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'

Door: Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

Op 10 mei vallen Duitse troepen ons land binnen. In de grensprovincies wordt het personeel van de Koninklijke Marechaussee direct geconfronteerd met grensoverschrijdingen door Duitse troepen. Op die dag in Zuid-Limburg komen opperwachtmeester Evertse en wachtmeester Van den Berg van Brigade Sittard en marechaussee Lemmens van Brigade Slenaken onverwachts in vuurcontact met de vijand.

De Nederlandse defensie is in mei 1940 (statisch) ingericht in stellingen en linies (met inundaties) ter bescherming van de Vesting Holland. De hoofdweerstand zal worden geboden in de Valleistelling (Grebbeinie) en in de Vesting Holland zelf. Achter de grens met Duitsland staan grenswachtdetachementen en vernielingsploegen van de grensbataljons. Om een vijandelijke opmars te vertragen zijn langs IJssel en Maas linies ingericht met infanterie in veldversterkingen en kleine kazematten. De bruggen zijn ondermijnd en worden door kazematten beschermd. Het zijn slechts dunne verdedigingslijnen.

In Zuid-Limburg is de Maaslinie een gecombineerde defensie langs zowel de Maas als het vrijwel parallel lopende Julianakanaal. Voor de verdediging van dit deel van Nederland is de Maaslinie het enige zwaartepunt. Voor de Duitsers zijn de bruggen over de Maas bij Maastricht en die over het Julianakanaal van groot belang voor hun opmars door België.

Het waarschuwen over Duitse grensoverschrijdingen is opgedragen aan de grensbrigades van de marechaussee en aan de grenswachtdetachementen. De brigades zullen zich bij een Duitse inval zo mogelijk terugtrekken volgens de instructies van de districtscommandanten en daarna worden ingezet voor taken achter de linies. Ook al hebben de marechaussees geen strijdende taak, toch zullen zij indien no-

dig van hun wapens gebruik moeten maken.

District Maastricht

In de morgen van 10 mei worden vanaf 03.15 uur in Zuid-Limburg grensoverschrijdingen waargenomen en door de brigades gerapporteerd. De zestien brigades van District Maastricht (omvattende Zuid-Limburg) hebben opdracht terug te trekken op Maastricht voor nadere orders. Brigade Maastricht, Brigade Oud-Vroenhoven en Brigade Gulpen verzamelen zich op het Vrijthof te Maastricht. Brigade Eijsden wijkt eerst uit naar België, omdat de oostzijde van Maastricht al door de Duitsers is bezet en komt pas in de nacht van 11 op 12 mei in Maastricht aan. De overige brigades slagen er niet in het verzamelpunt te bereiken. Veelal zijn de brigades kort na 04.00 uur door de Duitsers overrompeld, zoals die te Brunssum, Simpelveld en Vaals.

Verdekte pantserwagen

Marechaussee Lemmens van Brigade Slenaken krijgt van zijn brigadecommandant opdracht per fiets naar Maastricht te vertrekken. Om ongeveer 07.00 uur rijdt hij in Maastricht op de Heerderweg, maar wordt daar onder vuur genomen door een verdekt opgestelde Duitse pantserwagen. Eerst krijgt hij een treffer in een been, valt van zijn fiets en zoekt dekking. Kort daarop wordt hij weer onder vuur genomen en wordt nu in zijn buik geraakt. Spoedig wordt hij overgebracht naar het Territoriaal Hospitaal van het Nederlandse

Adrianus Cornelis Evertse wordt geboren op 19 september 1896 te Elkerzee op Schouwen-Duiveland. Als dienstplichtige komt Adriaan in mei 1916 op bij het 14e Regiment Infanterie te Bergen op Zoom. Hij is bestemd voor de opleiding tot onderofficier en wordt in november 1916 bevorderd tot korporaal.

Hij solliciteert bij de Koninklijke Marechaussee en tekent in september 1917 bij het Depot Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn een verbandakte als marechaussee te paard. Na zes maanden opleiding wordt marechaussee Evertse ingedeeld bij de 2e Divisie en geplaatst bij brigades in Limburg waaronder Maastricht. Op 19 september 1924 trouwt hij te Maastricht met Anna de Groot en in de daaropvolgende jaren krijgen ze drie kinderen.

Na zijn bevordering tot wachtmeester te paard in december 1925 wordt hij geplaatst in Horst, Venlo (1929) en Maastricht (1933). In de rang van wachtmeester der 1e klasse volgen plaatsingen in Nijmegen, Nieuwenhagen en Maastricht. Per 1 maart 1940 wordt hij overgeplaatst naar Brigade Sittard en tevens bevorderd tot opperwachtmeester te paard onder gelijktijdige benoeming tot brigadecommandant aldaar.

Rode Kruis te Maastricht, waar hij echter in de nacht van 10 mei omstreeks 23.30 uur overlijdt (N.B. overlijdensakte noemt als overlijdensdatum 11 mei).

Duitsers in Nederlandse uniformen

Opperwachtmeester Evertse en wachtmeester-titulair Van den Berg gaan even na 04.00 uur per motor (met zijspan) vanuit de marechausseekazerne in Sittard op weg naar Maastricht. Onderweg spreekt Van den Berg zijn vermoeden uit dat Duitse troepen waarschijnlijk al de rijksweg Sittard-Maastricht hebben overschreden en dat

Joannes Hubertus Mathias Lemmens

wordt op 9 juni 1895 te Berg en Terblijt (Limburg) geboren, zoon van Elisabeth Lemmens. In maart 1916 meldt hij zich voor zijn dienstplicht bij het 2e Regiment Huzaren.

Bij het Depot Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn tekent hij in april 1918 een verbandakte als marechaussee te paard. Na een opleiding van zes maanden wordt marechaussee Lemmens ingedeeld bij de 2e Divisie en volgen plaatsingen bij brigades te Heerlen (1919) en Maastricht (1920). Vanaf augustus 1924 werkt hij bij de 4e Divisie, Brigade Groningen. Kennelijk is daar voor hem wel een rijkswooning beschikbaar, want op 21 augustus 1924 trouwt hij in Groningen met Melanie Franssen. Tweeënhalf jaar later keert hij terug naar Limburg, naar Hoensbroek, Horst (1934) en Slenaken (1936). Deze laatste overplaatsing meldt de 'Nieuwe Venlosche Courant' van 17 juli met daarbij: "Onze beste wenschen vergezellen dezen zeer humane politiemann naar zijn nieuwe standplaats."

ze zich beter kunnen aansluiten bij een compagnie van het 37e Regiment Infanterie te Berg aan de Maas. Evertse besluit daarop naar Berg te gaan.

Wanneer zij omstreeks 04.30 uur aankomen bij de brug over het Julianakanaal bij Berg, blijkt dat de weg is afgesloten met putringen, waarvoor een

infanterist op post staat. Van den Berg stopt zijn motor op enkele meters van de infanterist en wil afstappen. Op dat moment schreeuwt de man in Limburgs-Duits dialect "godverdomme". Van den Berg: "Kalm maar, je ziet toch dat we marechaussees zijn." Echter, hierop schiet hij Van den Berg in zijn been, die dan naast de motor neervalt. Evertse grijpt naar zijn pistool, maar de infanterist vuurt en raakt hem in het voorhoofd. Evertse valt naast Van den Berg neer en sterft na enkele minuten. De man komt op Van den Berg toe, neemt zijn pistool af en grist ook zijn helm van zijn hoofd. Deze zet hij zelf op en werpt zijn eigen helm, na deze van te voren in elkaar gekreukeld te hebben, in het Julianakanaal. De helm is van papier!

Van den Berg vraagt hem waarom hij heeft geschoten: "We zijn toch Hollanders?" In het Duits antwoordt hij: "Neen, ik ben Duitser en we zijn in oorlog met Holland." Van den Berg merkt, dat hij onder invloed van sterke drank is. Daarop komt een aantal personen gekleed in het uniform van het Nederlandse Korps Politietroepen de brug over rennen en voegt zich bij de Duitser. Zij feliciteren hem met het behaalde succes. Ook bij hen constateert Van den Berg dat zij onder invloed van drank zijn. Even later komen enkele Duitse motorrijders uit de richting Sittard. Van den Berg ziet dat de verklede Duitsers uit hun tuniek een hakenkruisvlag tevoorschijn halen als herkenningsteken voor de naderende motorrijders. Het is hem volledig duidelijk: Duitsers zijn opgetreden in uniformen van ons leger!

Strijd gestaakt

Rond Maastricht komt het in die ochtend tot een korte felle strijd waarbij

wordt voorkomen dat de drie Maasbruggen intact in Duitse handen vallen. Inmiddels zijn door de snelle vijandelijke opmars de Nederlandse troepen oostelijk van de Maas omsingeld, gevangen genomen of buitengevecht gesteld. Vier bruggen over het Julianakanaal en de overgangen over het Belgische Albertkanaal zijn in Duitse handen. Gelet op deze uitzichtloze situatie en de dreiging dat de stad door Duitse artillerie zal worden beschoten, staakt de Territoriaal Bevelhebber Limburg Zuid om 08.45 uur de strijd. In Maastricht worden Nederlandse troepen waaronder het marechaussee personeel tot 14 mei gevangen gehouden in de Tapijnkazerne. Enkele dagen later hervatten de marechaussee brigades weer hun politiedienst, terwijl de andere militairen naar Duitsland in krijgsgevangenschap worden gevoerd.

Adrianus Cornelis Evertse is in opdracht van de Duitsers de volgende dag gezamenlijk met drie gesneuvelden van het 37e Regiment Infanterie begraven op de RK-begraafplaats te Berg. Later is op deze plek een eregraf ingericht. **Joannes Hubertus Mathias Lemmens** is op 14 mei begraven op de Gemeentelijke Begraafplaats Oostermaas te Maastricht.

Hun namen staan vermeld op het gedenkteken op de Sint-Servaesbrug te Maastricht.

Wachtmeester-titulair **J.W. van den Berg** (1909-1981) wiens rechterbeen op 10 mei door een schot werd verbrijzeld, kan pas na een lange revalidatie in juli 1942 zijn werk hervatten, zij het met een beenverkorting.

Marechaussee Contact

26e jaargang
2025 | 2 | april

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt tweemaandelijks.

Aan de inhoud wordt veel zorg besteed, echter noch de stichting noch de redactie aanvaardt enige aansprakelijkheid voor eventuele fouten en/of onvolkomenheden. Door derden aangeleverde inhoud geeft niet noodzakelijk de mening van de stichting of de redactie weer. De redactie behoudt zich het recht voor door derden ingezonden kopij aan te passen, in te korten, of niet te plaatsen.

Voor het overnemen van artikelen, gedeelten daarvan en/of foto's is toestemming van de redactie vereist. Na verkregen toestemming dienen de bron, de artikelkop en de naam van de auteur te worden vermeld.

Redactie

Willem Geense
Gert Janssen
Evert Jan Kasteel (tekstredactie)
Eric Koopman
Cees Lindenberg
Henk Rijke (voorzitter)
Kees Poelma
Henk Westland (coördinatie & eindredactie)

Aan dit nummer werkten mee

Joop Rump

Contact met de redactie

Postbus 125, 7590 AC Denekamp
t.a.v. Redactie Marechaussee Contact
redactie@marechausseecontact.nl

Wijzigen van adresgegevens / opzeggen

begunstigersadministratie@
marechausseecontact.nl
(zie verder pagina SMC-informatie
bij administratie en werving)

Vormgeving

Pleun van der Linde,
Persmanager, Den Haag

Druk

Wilco BV, Amersfoort

Aanleveren kopij voor een volgende uitgave

Voor het aanleveren van kopij graag eerst contact opnemen met de redactie.

3	Observaties
4	Agenda Activiteiten voor en door (oud-)marechaussees
5	Nestelpennen Ruitercollega in actie op Jumping Amsterdam Upgrade voor wagenpark KMar Nieuwe software ontcijfert onleesbare kentekens
6	Uitgelicht Dienjaar Koninklijke Marechaussee
9	1940-1945 Marechaussee bij bevrijding van Borne
10	1940-1945 10 mei 1940 Zuid-Limburg – Brigades in verdrukking
11	Lintjesregen 2025
12	Huis vol foto's Afzien op bivak tijdens militaire opleiding
14	Museum Boeiende KMar-expositie in Museum Militaire Traditie
16	Voor u gelezen Leiderschap door de rangen heen
18	Herdenken Eregroet voor gesneuvelde MP-luitenant
19	Op missie WEU MAPE-missie in Albanië
22	Opleiden Kip slachten in Roosendaal
24	Uit 'De Marechaussee grijpt in' Zij slapen zo lekker
25	Personalia
27	SMC-informatie

Foto omslag:

Koning Willem III-kazerne, 22 oktober 2024,
barettuitreiking Dienjaar

Foto: OTCKMar | Demi Alferink